

היום נלמד בעזרת ה':

חגיגה דף ט

משנה: מי שלא הביא קרבן חגיגה ביו"ט ראשון, יכול להביאו בכל שאר ימי הרגל, ואף ביו"ט האחרון של סוכות (= שמיני עצרת), שלמרות שהוא יו"ט בפני עצמו הוא תשלומין לחג.

אם עבר הרגל ולא הביא חגיגה, שוב אין לו תשלומין ואינו יכול להביא, ועל זה נאמר בקהלת "מַעֲוֵת לֹא יוּכַל לְתַקֵּן וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהַמְנוֹת", שאין לו אפשרות לתקן את מה שחיסר.

והוליד ממנה ממזר: שבין שהוא הביא פסולים בישראל ויש תמיד זיכרון לעווננו לכן אין לו תקנה בתשובה, לעומת זאת מי שגנב וגזל יכול להחזיר את מה שלקח ולתקן את עוונו.

ר"ש בן יוחי אומר: 'מעוות' הוא מקולקל, ו'מקולקל' הוא מי שבהתחלה היה מתוקן ואח"כ התקלקל.

גמרא: מנין שיו"ט האחרון של חג (= שמיני עצרת) הוא תשלומין לחג:

נאמר "עצרת" לגבי שביעי של פסח - "שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ..." וכן נאמר "עצרת" לגבי שמיני עצרת - "בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי... עֲצַרְתָּ הוּא", ולומדים בגזירה שווה שכשם ששביעי של פסח הוא תשלומין לחג הראשון כך שמיני עצרת הוא תשלומין לחג הראשון.

מופנה: בהכרח שתיבת "עצרת" פנויה ולא לומדים ממנה משהו אחר, שהכלל הוא שגזירה שווה מופנה (= פנויה) לא פורכים אותה. לפי שאם היא לא מופנה אפשר לפרוך את הגזירה שווה - שהרי שביעי של פסח אינו חלוק מהחג שלפניו (= הוא המשך של החג) ולכן הוא תשלומין לחג הראשון, אבל שמיני עצרת חלוק משלפניו (= הוא יו"ט בפני עצמו ואינו קשור לחג סוכות שהיה לפניו) ואינו יכול להיות תשלומין לראשון.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

לאיי, אפנויי מופנה: אכן באמת "עצרת" פנויה ולא לומדים ממנה משהו אחר, שהרי מהי "עצרת"? שהיום אסור בעשיית מלאכה! והרי כבר נאמר "וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה" וא"כ "עצרת" מיותר ומופנה ללמוד את הגזירה שווה הנ"ל, ולא פורכים אותה.

ותנא מייתי לה מהכא: והתנא לומד זאת מברייתא. (הגמרא נקטה בלשון זו כיון שאת הלימוד שלמעלה אמר רבי יוחנן האמורא, וכעת הגמרא מביאה תנא שלומד זאת).

ומאי תשלומין? הגמרא מבארת את עניין התשלומין:

לדעת ר' יוחנן - כל ימי החג הם תשלומים ליום הראשון, לפי שהיום הראשון הוא היום העיקרי, שנאמר "וְחִגְתֶּם אֹתוֹ חַג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים".

לדעת ר' אושעיא - כל ימי החג תשלומים זה לזה, כלומר שכל יום יש חיוב להביא ואם לא הביא הרי שמחר הוא התשלומים של היום שלא הביא.

הנפק"מ ביניהם - כגון מי שהיה חיגר ביו"ט הראשון והתרפא ביום השני, לדעת ר"י הסובר שכל הימים הם התשלומים של היום הראשון, פטור, שהרי רק מי שהיה חייב ביום הראשון ולא הביא יש לו תשלומים בשאר הימים, אבל החיגר הזה שהיה פטור ביום הראשון שוב אין לו תשלומים. ולר' אושעיא הסובר שכל הימים הם תשלומים זה לזה, הרי שבכל יום ויום יש עליו חובה ולהביא, ולכן אף החיגר הזה שהיה פטור ביום הראשון חייב להביא בשאר הימים.

קושיא: **הקדמה לביאור הקושיא:** במס' כריתות מובא שאדם שנדר על עצמו להיות נזיר לכך וכך ימים, ובתוך ימי נזירותו נטמא למת, צריך לספור שבעה ימים (בהם מזים עליו מי חטאת ביום השלישי והשביעי), אח"כ מגלח את כל שערו וטובל, וביום השמיני מביא את קרבנותיו, וכל הימים שהיה נזיר עד כה נפלו ועליו להתחיל למנות מחדש את ימי נזירותו. המשנה שם אומרת שניזיר שנטמא שוב לאחר שסיים את סדר טהרתו ביום השביעי, מביא רק קרבן אחד עבור שתי טומאותיו, שכיון שעדיין לא התחייב בקרבן עבור טומאתו הראשונה (= שעדיין לא הגיע היום השמיני בו הוא מתחייב בקרבן) לכן הכל נחשב כטומאה אחת ארוכה. אבל אם נטמא שוב ביום השמיני (= שכבר התחייב בקרבן על טומאתו הראשונה) עליו להביא שני קרבנות.

ע"כ ההקדמה, כעת הגמ' מביאה את דברי ר"י וחזקיה במס' כריתות:

לדעת חזקיה (במס' כריתות) - אם הנזיר נטמא ביום השמיני שאז הוא כבר ראוי להביא את קרבנותיו ולהתחיל שוב את נזירותו, עליו להביא קרבן נוסף על טומאתו השניה, אבל אם נטמא בליל שמיני מביא רק קרבן אחד עבור שתי טומאותיו, לפי שעדיין לא יצא מטומאתו הראשונה (= כפי שהסברנו בהקדמה).

ולדעת רבי יוחנן (שם) - אף אם נטמא בליל שמיני מביא קרבן נוסף על טומאתו השניה, שהואיל וכבר טבל לטומאתו הראשונה והעריב שמשו, הרי שכבר התחייב בקרבן למרות שהלילה הוא לא זמן הראוי לקרבן.

כעת נבאר את הקושיא:

נמצא שלדעת רבי יוחנן עליו להביא שני קרבנות, אלא שאינו יכול להביא את קרבנותיו ביום השמיני שהרי נטמא בלילה, ועליו לספור שוב שבעה ימים וכו' ורק ביום השמיני (בפעם השניה) יביא את שני קרבנותיו. הקרבן הראשון הוא כתשלומין לקרבן שהיה צריך להקריב ביום השמיני הקודם, והשני עבור הטומאה השניה. ע"פ זה קשה על דברי רבי יוחנן עצמו שאמר לגבי מי שהיה חיגר ביו"ט ראשון שאין לו תשלומין משום שאז לא היה ראוי, ואילו במס' כריתות אנו רואים שיש לנזיר תשלומין על טומאתו השניה שנטמא בליל שמיני, למרות שבליילה הוא לא היה ראוי להקריב (= שאין מקריבים בלילה).

רבי ירמיה מתרץ: טומאה שונה משאר הדברים, שאכן קרבן הנדחה מחמת טומאה יש לו תשלומין, כפי שמצאנו לעניין פסח שני - שמי שנטמא בפסח ראשון יש לו תשלומין לפסח שני, אבל בשאר הדברים לא מצאנו תשלומין למי שלא היה ראוי בשעת החיוב, כגון חיגר ביו"ט ראשון שלא היה ראוי אין לו תשלומין בשאר הימים.

הניחא למ"ד: אלא שכל התירוץ של רבי ירמיה, מתבסס על המאן דאמר הסובר שפסח שני הוא תשלומין לפסח ראשון ואינו חג בפני עצמו.

קסבר רבי יוחנן לילה אינו מחוסר זמן: ולכן נזיר שנטמא בליל שמיני נחשב הדבר כטומאה חדשה, כי כבר בליל שמיני הוא מחוייב בקרבן, אלא שבאופן טכני הוא אינו יכול להביאו עד למחרת (כי לילה אינו זמן של הקרבת קרבנות). מה שאין כן חיגר ביום ראשון שלא היה ראוי אז כלל לקרבן ראיה, אין לו תשלומין גם אם למחרת נתרפא.

ראה אחת בלילה: **הקדמה לביאור הקושיא:** אדם שראה ראייה אחת - נהיה 'בעל קרי' הטמא עד שיטבול ויעריב שמשו, ואם ראה שתי ראיות - נהיה 'זב' הצריך לספור שבעה נקיים ולטבול ביום השביעי, ואם ראה שלוש ראיות (עד תוך שני ימים) הוא צריך גם להביא קרבן ביום השמיני.

זב שראה שתי ראיות בליל שמיני ולמחרת ראה ראייה שלישית - נחשבת זיבה זו כהמשך של הזיבה הקודמת, מכיון שהוא נהיה זב כשעדיין לא הגיע הזמן של הקרבן של הזיבה הקודמת - שהוא למחרת ביום השמיני.

אבל אם ראה רק ראייה אחת בליל שמיני ושתי ראיות ביום השמיני - מצטרפת הראייה של הלילה לשתי הראיות של היום, ונמצא שהוא נטמא בזיבה חדשה. מכיון שהוא נטמא בזיבה לאחר שכבר הגיע זמן הקרבת הקרבן הראשון. ולכן כשיטהר מהזיבה השניה הוא צריך להביא שני קרבנות, כלומר שיש לו תשלומין על הקרבן השני.

במסכת כריתות מובאים דברי **רב יוסף** לבאר את טעם הדבר: מכיון שהראייה האחת שראה בליל שמיני נחשבת רק כ'בעל קרי' ולכן אינה מצטרפת לזיבה הראשונה, אלא להיפך היא מצטרפת למחרת לשתי הראיות לזיבה החדשה, שהרי רק למחרת הוא נעשה זב.

אך **רב שישא בריה דרב אידי** מקשה על רב יוסף שם: אין ראייה מסתם זב שמצטרפת הראייה הראשונה שלו (שאז הוא רק כבעל קרי בעלמא) לשתי הראיות הנוספות שלאחר מכן, בכדי להיות זב שמביא קרבן. משום שכאן הוא ראה את הראייה הראשונה בזמן של הקרבן הראשון, ואילו את שאר הראיות בזמן של הקרבן השני, ואם כן לא תצטרף הראייה הראשונה לשתי הראיות שלמחרת בכדי להביא קרבן חדש?

קשה על מה שתירץ רב פפא שרבי יוחנן סובר 'לילה אינו מחוסר זמן': כי לפי זה גם אם יראה הזב שתיים בליל שמיני ואחת ביום הוא יצטרך להביא שתי קרבנות (והאמת שאפילו אם יראה שלוש ראיות בלילה הוא אמור להתחייב בקרבן חדש)?

הגמרא מתרצת: רבי יוחנן אמר את דבריו בזב רק לפי המאן דאמר שסובר שלילה כן מחוסר זמן, אפילו שהוא לא סובר כן.

לדברי האומר - פשיטא: כלומר אם כן מה חידש רבי יוחנן בדבריו, ברור שכך יוצא לפי דעת המאן דאמר הזה?

הגמרא מתרצת: רבי יוחנן מחדש בדבריו שנוקטים כדברי רב יוסף בכריתות הנ"ל, ולא כדברי רב שישא בריה דרב אידי שהקשה עליו כנ"ל.

למדנו במשנה שאם עבר הרגל ולא הביא קרבן חגיגה על זה נאמר "וְחֶסְרוֹן לֹא יוּכַל לְהִמָּנוֹת".

הגמרא מקשה שהלשון 'להימנות' אינו מתאים למקרה הזה?

אלא זה שמינוהו חבריו לדבר מצוה: שאמרו לו בא איתנו לעשות איזו מצוה והוא לא הלך, הוא לא יוכל להימנות במנין עושי המצוה היא.

היינו צדיק היינו עובד אלוקים: כלומר מה ההבדל ביניהם שהפסוק חוזר עליהם שוב? והתשובה היא ששני צדיקים שאחד מהם חזר על לימודו 100 פעמים, ואילו חברו התאמץ וחזר פעם נוספת, הוא נחשב ל'עובד אלוקים' בדרגה גבוהה יותר. ודומה הדבר למי ששוכר חמור שעד מהלך 10 פרסאות התשלום הוא זוז, אבל אם הוא שוכרו ללכת פרסה נוספת המחיר קופץ כבר לשתי זוז.

צרפתיך ולא בכסף: ה'צירוף' הוא לנקות את המתכת מפסולת הסיגים המעורבת בה, ועושים זאת בכור (= תנור) של אש. כוונת הפסוק: אני מצרף את עם ישראל לא כמו שצורפים כסף באש, אלא בחרתי לצרף אותם בכור של עוני, כלומר שבכך יתכפרו עוונותיהם.

יאה עניותא: יפה העניות ליהודים כמו רצועה אדומה לסוס לבן (שבגלל הצבע האדום כיכר יותר היופי הלבן שלו -עיון יעקב).

הוליד אין לא הוליד לא: מדברי רבי שמעון בן מנסיא במשנה משמע, שהבא על אישה האסורה לו בנישואין הוא 'מעוות לא יוכל לתקון' רק אם הוליד ממנה בן ממזר. הגמרא מקשה מדבריו בברייתא שגם הבא על אשת איש בלא להוליד ממנה ולד הוא מעוות שאינו יכול לתקון, מכיון שאסרה על בעלה לעולם ואין לו רפואה לעוונו?

אין אומרין בקרו גמל: (המשך דברי הברייתא) לא בודקים גמל אם יש בו מום הפוסל אותו לקרבן, מכיון שהוא לא היה ראוי מעולם לכך, אלא מבקרים טלה הראוי לקרבן. כלומר 'מעוות' הוא אדם שהיה ראוי בהתחלה והתקלקל (אבל הבא על אשת איש לא עשה טוב מתחילה, אלא רק נמנע מלעשות עבירה עד שהוציא לפועל את יצרו הרע הנמצא בקרבו מנעוריו -מהרש"א ועיון יעקב).

כאן באחותו פנויה: דברי רבי שמעון במשנה מדברים על הבא על אחותו פנויה, שאם לא הוליד ממנה ממזר אין זה מעוות שאינו יכול לתקון. אבל דבריו בברייתא הם במקרה שבא על אשת איש.

כאן באונס כאן ברצון: הבא על אשת איש באונס לא אסרה על בעלה, ולכן רק אם הוליד ממנה ממזר הרי זה מעוות לא יוכל לתקון.